

PM-Natur Svindersviken

Sammanfattning av naturvärden, konsekvenser och naturvärdeshöjande insatser vid Svindersviken

Detta PM är sammanställt av Maya Edlund, Biolog, M.Sc., Ekologigruppen och Åsa Keane, Urban ekolog, Ekologigruppen

Bakgrund

Nacka kommun planerar en gång- och cykelbro (härefter GC-bro) vid Svindersviken, mellan Henriksdalsberget och områdena väster om Alphyddan söder om väg 222, Värmdöleden. Två alternativa förslag till dragning av bron finns i dagsläget, se Figur 1. Med anledning av detta görs en genomgång och sammanställning av befintliga naturutredningar som gjorts i- och kring området och vilka naturvärden som finns inom det område som kommer att påverkas. Genomgångna underlag är listade i Tabell 1.

Vidare ges förslag på naturvärdeshöjande insatser som kan lindra effekterna av exploatering och stärka naturmiljöer i närområdet för att skapa, återställa eller förbättra naturvärden, i syfte att gynna områdets biologiska mångfald. Föreslagna naturvärdeshöjande insatser utgår från kartlagda naturvärden i området. Detta PM är inte en biologisk konsekvensanalys eller artskyddsutredning, utan syftar endast till att ta fram förslag för ekologisk kompensation för att minska de negativa effekterna av exploatering av områdets natur.

Tabell 1 Underlagsmaterial Naturvärden vid Henriksdalsberget

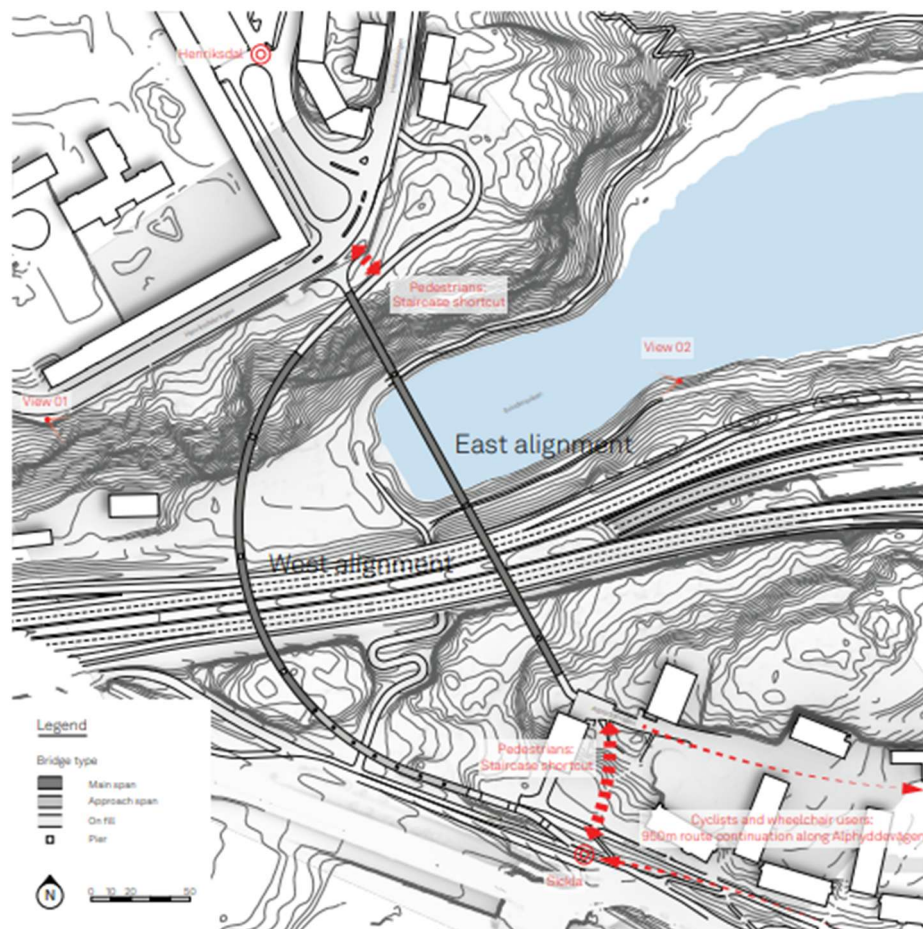
Innehåll	Källa
ProNatura 2025a	Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald enligt Svensk standard SS 199000:2023
ProNatura 2025b	Insektsinventering vid Henriksdalsberget, Nacka kommun
Väg & Miljö 2024	Fladdermusinventering Henriksdalsbacken, Nacka kommun 2023
Calluna 2020	Fågelinventering 2020 –Henriksdalsberget i Nacka kommun
ProNatura 2020	Naturvärdesinventering av Henriksdalsberget, Nacka kommun

2

Sammanfattning av naturvärden,
konsekvenser och
naturvärdeshöjande insatser vid
Svinderviken

2026-01-22

Innehåll	Källa
ProNatura 2013	Naturvärdesträd på Henriksdalsberget, Nacka kommun
Ekologigruppen 2017	Nackas biotopkarta
ProNatura 2024	Komplettering av naturvärdesinventering – Henriksdalsberget, Nacka kommun
Ekologigruppen 2014	Biotopkarta
Nacka kommun 2025	Naturvårdsplan Naturskötsel och friluftsliv i Nacka kommun
Nacka kommun 2025	Grön och blåstrukturprogram

Figur 1. Placering av västra och östra alternativen av GC-bro. Bild Knights Architects.

Beskrivning av området

Svinderviken och kringliggande höjdområden är en del av Stockholmsområdets sprickdalslandskap, där höjdområden överlagras av tunna jordlager eller där berg ligger i dagen med öppna hälltytor, medan låglänta områden är överlagrade med lera, men även utfyllda med fyllnadsmassor. Bergarterna i området är sura, men söder om området (närmast vid Lilla sickla och vid Erstagården) finns större förekomster av basiska bergarter. Förekomster av basiskt gynnad flora (exempelvis grusslok och murruta), i synnerhet längs Henriksdalsbergets sydbranter, tyder på att jordarterna, åtminstone i delar av området, har basisk påverkan. Möjligen finns även mindre förekomster av basiska bergarter som är för små för att ha registrerats vid SGU:s bergartskartering. Höglänta skogspartier och brantområden har ofta lång skoglig kontinuitet och utgörs av mogen skog, även i äldre flygbilder från området. I en spridningsanalys över Sicklaön (Ekologigruppen 2014) pekas skogsområden i Svindervikens inre delar (exempelvis vid Henriksdalsberget) ut som viktiga barrskogsområden och en spridningsväg mellan barrskogsmiljöer. Även partier med viktiga ädellövsmiljöer bedöms finnas och utgöra en spridningsväg mellan ädellövsmiljöer.

Naturutredningar kring Svinderviken

Naturvärdesinventeringar och trädinventering

Stora delar av de två föreslagna sträckningarna för GC-bron korsar ett område där naturvärdesinventering (NVI) och kartläggning av naturvärdesträd (inklusive särskilt skyddsvärda träd enligt Naturvårdsverkets definitioner) har genomförts av Pro Natura 2025a. Inventeringen genomfördes enligt gällande SIS-standard (SS 199000:2023). Inventeringsområdet utgörs av områden kring Svinderviken, bland annat sydvända hälltytor och branter vid Henriksdalsberget och höglänta skogsområden mellan Alphyddan och Svindervik. De främsta naturvärdena i området är knutna till brantskogar och hållmarkstallskog med gammal tall och ek. Ett flertal sällsynta och rödlistade arter, främst knutna till gammal tall och ek, till död ved, samt till basiska/kalkrika markförhållanden förekommer i området.

En tidigare naturvärdesinventering utfördes 2020 (ProNatura 2020). Delar av inventeringsområdet är det samma som vid den senare naturvärdesinventeringen 2025, men täcker ett större område norrut mot Danviken och Finnboda och innefattar inte områden söder om Svinderviken mot Alphyddan och Sickla. Inventeringen genomfördes enligt äldre SIS-standard (SS 199000:2014, vilket innebär att vissa skillnader finns i kriterier för naturvärdesbedömning), men klassningen av överlappande naturområden som berörs av båda föreslagna brosträckningar är densamma som vid senare inventering. Precis som i den senare inventeringen lyfts de solbelysta, basiskt påverkade brantskogarna och skogsområden med gammal ek och tall (bitvis med rikligt med gammal och värdefull död ved) fram som områdets främsta biotopvärden.

Biologiskt värdefulla träd, bland annat vid Henriksdalsberget, har inventerats 2013 (ProNatura 2013). Inventerade träd som kartlades utgörs av ek och tall över 200 år gamla och över 35 cm i brösthöjdsdiameter (vilket innebär att riktigt senvuxna träd inte har ingått vid karteringen), för övriga lövträd har träd över 80 år ingått. Även hålträd med stamdiameter över 40 cm och träd med förekomster av naturvårdsarter ingick vid inventeringen. Dessutom kartlades död ved med en stamdiameter över 30 centimeter och minst 2 meters längd för högstubbar och 3 meter för liggande död ved, samt naturvårdsarter knutna till gamla träd och död ved. Biologiskt värdefulla träd utgörs främst av trädslagen tall och ek, men även strödda triviallövträd. Inom områden som kan komma att tas i anspråk vid brobyggnad finns främst två värdekärnor med högre frekvens av biologiskt värdefulla träd, dels ett område med gammal tall strax under väg Henriksdalsringen (inom naturvärdesbiotop 9 i ProNatura 2020) och ett brantare område med tall och ek ned mot Svindervikens inre delar (inom naturvärdesbiotop 8 i ProNatura 2025).

Inventeringar av insekter, fåglar och fladdermöss

En insektsinventering genomfördes vid Henriksdalsberget 2024 (Pro Natura 2025b). Vid inventeringen hittades 26 arter som ansågs naturvårdsrelevanta, nio av dessa arter är rödlistade. En övervägande del av de naturvårdsrelevanta arterna är knutna till lövträdsved, vissa arter knutna specifikt till vit- eller

brunröd ved eller specifikt till ekved. Enstaka arter är knutna till levande grov och gammal ek, till savflöden, till träd angripna av vedsvamp (med levande mycel), till varma och soliga tallmiljöer och gammal tall, samt till torr och sandig gräsmark.

En fallfälla och en fönsterfälla var vid inventeringen placerad inom- eller mycket nära området som kommer tas i anspråk (inom ett område som skulle ianspråkta vid alternativ 1 och i mycket nära anslutning till alternativ 2). I dessa hittades bland annat glansbaggen *Ipidia binotata* (som saknar svenskt namn). Arten är rödlistad som nära hotad, NT (tidigare sårbar, VU). Den lever i svampangripna träd (gärna angripna av klubbicka). Även ekvägstekel, som bland annat lever i ekmulm, samt albarksvartbagge, som lever i vedsvampsangripna lövträd, påträffades.

En fladdermusinventering och boplatsinventering har utförts under 2023 (Väg&Miljö 2024) vid delar av Henriksdalsberget, till viss del i det område där bron planeras (dock har de västra delarna av det planerade broområdet inte inventerats. Sannolikt är fladdermusfaunan dock mer eller mindre motsvarande även i dessa delar). Vid inventeringen noterades sju arter fladdermöss, nordfladdermus (NT), dvärgpipistrell, större brunfladdermus (vilka tre tillsammans stod för 99% av ljudinspelningarna från autoboxar), vattenfladdermus, mustasch-/taigafladdermus (svårskilt artpar), trollpipistrell, och brunlångöra (NT). Samtliga arter är vanliga (nordfladdermus och brunlångöra är dock rödlistade på grund av kraftig minskning de senaste 20 åren). Inom det inventerade området bedömdes åtta träd och en plats med bergsskrevor utgöra möjliga koloni- eller övervintringslokaler. Två av dessa lokaler ligger i nära anslutning till områden som planeras att tas i anspråk (både vid alternativ 1 och 2). Ytterligare 33 träd och bergsskrevor bedömdes utgöra miljöer med ”låg chans” att utgöra koloni eller vara övervintringslokaler, av dessa ligger sex i nära anslutning till föreslagna broområden.

Fågelinventering har genomförts under vår och sommar 2020 (Calluna 2020) vid delar av Henriksdalsberget. Tolv naturvårdsrelevanta fåglar, av vilka sex är rödlistade noterades. Nio arter bedömdes häcka eller troligen häcka i området: björktrast (NT), tornseglare (EN), grönfink (EN), gråkråka (NT), svartvit flugsnappare (NT), stare (VU), större hackspett, samt gråsparv (minskande trend) och rödstjärt. Tornseglare häckade under taket på södra sidan av husen på Henriksdalsringen. Stare registrerades med möjlig häckning nära Henriksdalsringen. Ytterligare naturvårdsrelevanta arter utgörs av bergfink (minskande trend), sidensvans (minskande trend), stenknäck (naturvårdsart) och skogsduva (prioriterad enligt skogsvårdslagen).

Ytterligare ett par naturvårdsrelevanta arter har rapporterats från området i databasen Artportalen, bland annat har mindre hackspett rapporterats från Henriksdalsberget fyra gånger (2004–2023) och duvhök tre gånger (2020–2022).

Föreslagen dragning i förhållande till naturvärden

De två föreslagna sträckningarna för GC-bron i förhållande till naturvärdesinventering och naturvärdesträd framgår i figur 2.

Alternativ 1 (längre bro, västligt alternativ) korsar sex av de naturvärdesbiotoper som identifierats av ProNatura (2025a). Två av dessa biotoper har bedömts ha ett högt naturvärde och en av dessa (biotop 8 i ProNatura 2025a) bedöms uppnå kriterier för natura 2000-naturtyp västlig taiga (9010) och näringsfattig ekskog (9190), den andra (biotop 15) natura 2000 naturtyp västlig taiga (9010), restaureringsmark, vilket innebär att vissa strukturer och naturlighetskriterier som krävs för att uppnå natura-naturtyp med god status saknas, i detta fall exempelvis för liten mängd död ved.

Alternativ 1 korsar även en biotop med påtagligt naturvärde (biotop 9 i ProNatura 2025a), där värden främst är knutna till små, öppna hed- och gräsmarkspartier, ibland med basisk påverkan, samt i viss utsträckning till äldre, senvuxen tall och krattek. Dessutom korsas två mindre biotoper med visst naturvärde (biotop 13 och 14).

Ett mindre område av alternativ 1 som inte inventerades 2025 har inventerats tidigare (ProNatura 2020, naturvärdesbiotop 9). Det utgörs av en barrskog med gamla tallar och bedöms uppnå kriterierna för natura 2000-naturtypen västlig taiga (9010), trots att det bitvis är stört och innehåller schaktrester. Naturvärdet i biotopen bedöms vara högt, på grund av förekomst av en stor mängd gamla tallar och bitvis rikligt med gammal, död tallved. Dessutom finns ett flertal jordblottor med flera förekomster av grävande insekter. Mindre partier har även ett visst inslag av äldre ek. Flera naturvårdsarter knutna till gammal tall och ek förekommer.

Alternativ 2 (kortare bro, östligt alternativ) ianspråktar en mindre sträcka av naturmark än alternativ 1, men korsar de ovan nämnda naturvärdesbiotoper som bedöms ha ett högt eller påtagligt naturvärde i ProNatura 2025a (biotop 8 och 15, samt 9), dock inom områden med en lägre frekvens naturvårdsträd än alternativ 1. Dessutom korsar brosträckningen två biotoper med visst naturvärde (biotop 6 och 16 i ProNatura 2025a).

Figur 2. GC-brons placering i förhållande till naturvärdesbiotoper och kartlagda naturvärdesträd.

Figur 3. GC-brons möte med en GC-väg på Henriksdalssidan.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

De värden som kan komma att påverkas negativt (av båda föreslagna sträckningar) är främst knutna till gammal tall och ek, samt till tall- och ekved. Dessutom finns grävande insekter, främst bin (i biotop 8 i ProNatura 2025a), exempelvis den rödlistade arten svartpälsbi (NT). Utbyggnad av en gångbro kan till viss del även påverka områdets funktion som spridningsstråk för störningskänsliga artgrupper, exempelvis fladdermöss, främst längs Henriksdalsberget i väst-östlig riktning längs med Svinderviken. Dessutom kommer livs- och häckningsmiljöer för fåglar, samt möjliga koloni- eller övervintringslokaler för fladdermöss (främst äldre träd) tas i anspråk.

De största negativa konsekvenserna av GC-bron på områdets naturvärden är i det område där alternativ 1 (det västliga alternativet) landar mot Henriksdalsbacken (Figur 2 □ Figur 3 □). Bron övergår där till en markförlagd GC-väg. Placeringen av vägen behöver studeras i detalj när träden mäts in med GPS-station i syfte att så få träd som möjligt ska påverkas negativt. Detta studeras vidare i projekteringsskedet. Det är också av högsta vikt att se över hur anläggandet av GC-väg och bro ska gå till för att bevara omgivande naturvärden. Även belysningen behöver anpassas efter fladdermöss och nattlevande insekter på Henriksdalssidans GC-väg.

På Sicklasidan riskerar också några naturvärdesträd att påverkas. Dessa träd kommer att mätas in med GPS-station för att få exakt placering av träd i förhållande till GC-bron och i projekteringsskedet ska detta studeras i detalj.

Fällning av träd ska inte utföras under häckningssäsong för fåglar och fladdermöss.

Naturvärdeshöjande insatser

Ianspråktagna naturmiljöer kan till viss del kompenseras genom restaurerande och naturvärdeshöjande skötselinsatser i närliggande naturområden, även om värden knutna till äldre träd tar mycket lång tid att återskapa (varför åtgärder bör tas för att så få gamla träd som möjligt skadas vid exploatering). I synnerhet är det värdefullt om spridningsstråk i väst-östlig riktning beaktas och, om möjligt, förstärks. I Tabell 1 listas föreslagna naturvårdsinsatser.

Tabell 2 Sammanfattning naturvårdsinsatser som till viss del kan kompensera för ianspråktagna miljöer och höja naturvärden i området kring Svinderviken.

Insats	Effekt
Förbättra, tillvarata och nyskapa död ved	Gynnar många artgrupper, bland annat insekter, svampar, fåglar och lavar.
Friställ ek och tall	Gynnar arter knutna till solexponerad ved, främst insekter (men även bland annat lavar).
Anpassa belysning	Gynnar störningskänsliga arter, främst fladdermöss.

Insats	Effekt
Minimera bullerstörning	Gynnar störningskänsliga arter, främst fladdermöss och fåglar.
Sätt upp fladdermusholkar	Gynnar fladdermöss.
Sätt upp fågelholkar	Exempelvis småfågelholkar, starholkar och tornseglarholkar. Gynnar fåglar.
Skapa savflöden	Gynnar främst insekter.
Skapa insektshotell	Gynnar hålllevande insekter, exempelvis många vildbin.
Skapa mulmholkar av ek	Gynnar arter knutna till mulm, främst insekter.
Skapa bibäddar	Gynnar grävande insekter, exempelvis många vildbin.

Generella naturvärdeshöjande insatser

Förbättra, tillvarata och nyskapa död ved – Död ved är en av de viktigaste värdestrukturerna i området och en stor andel av områdets sällsynta och rödlistade arter är knutna till död ved, främst lövträdsved (i synnerhet ekved), men även tall. I insektsinventeringen lyfts bland annat att friställning av (grövre) ekved (för att skapa solbelyst ved) skulle tillföra värden för områdets insekter. Träd som måste tas ned i samband med brobyggnation, samt död ved som redan finns där idag bör placeras som biodepåer i närområden med förekomst av samma trädslag. I vissa skogsområden med påtagligt eller högt naturvärde bedöms mängden död ekved vara lägre än önskvärt (bland annat i biotop 5 och 10 i ProNatura 2025). Ekar som måste tas ned, eller död ekved som redan finns i områden som kommer att exploateras flyttas med fördel till dessa ekmiljöer. Även vissa av områdets tallmiljöer har lägre mängd död ved än önskvärt (främst biotop 5, 10 och 15 i ProNatura 2025) och nedtagna (äldre) tallar och befintlig tallved flyttas med fördel till dessa miljöer.

Ek- och tallved bör i första hand placeras soligt (men gör nytta även i skuggigare lägen, i synnerhet eved), medan annan lövträdsved placeras både i soliga och skuggiga lägen. I synnerhet är det viktigt att äldre ved i senare nedbrytningsstadier av ek och tall tas till vara och placeras i anslutning till äldre ek och tall.

Ny ved kan även skapas på sikt genom veteraniseringsinsatser, det vill säga att man skadar levande träd för att imitera exempelvis hackspettshål, blixtnedslag eller betesgnag. Veteranisering kan exempelvis göras som ringbarkning av grövre grenar, toppkapning och katning (för ökad kådbildning, vilket främst genomförs på tallar). Det bör främst göras i skogsbiotoper där mängden död ved är låg.

10

Sammanfattning av naturvärden,
konsekvenser och
naturvärdeshöjande insatser vid
Svindersviken

2026-01-22

Figur 4 Exempelbilder på hur gammal, hård tallved (silverved) ser ut – även klenare dimensioner och stubbar är mycket värdefulla. På de två exempelstockarna ovan växte bland annat vedskivlav (NT) och dvärgbägarlav (NT). Lågorna är från en gammal hällmarkstallskog i Kristineberg i Vallentuna. Foto: Maya Edlund

Figur 5 Exempel på gammal eklåga från Tyresta naturreservat. På lågan växer rutsinn (NT), en svampart som även finns rapporterad från Henriksdalsberget. Foto: Maya Edlund.

Figur 6 Exempelbilder på hur död ved kan nyskapas och förbättras. Genom att såga till veden med flikiga vedytor ansamlas fukt, vilket ökar sannolikheten för svampangrepp, vilket påskyndar nedbrytningsprocessen och skapar ett värdefullt substrat. Flera insektsarter i området är knutna till svampangripen, vit- och brunrötad ved.

Friställ ek och tall – I insektsinventeringen (ProNatura 2025b) lyfts att friställning av ek och tall (för att skapa solbelysta stammar) skulle gynna många av områdets insekter. Exempelvis har gnagspår av reliktsbock (NT) hittats i området (bland annat i biotop 5 och 15 i Pro Natura 2025a). Larvutvecklingen hos reliktsbock sker i solexponerad bark i gamla tallar. För att gynna arten (samt andra arter knutna till solexponerad tallved) kan äldre tallar friställas i skogsområden med äldre tall.

Fladdermusanpassningar och värdehöjande insatser för fladdermöss

I Väg&Miljös fladdermusinventering (2024) lyfts att belysningen vid bron bör anpassas (bland annat lyfts att brunlångöra, mustasch-/taigafladder-mus och vattenfladdermus är särskilt ljuskänsliga). Dessutom rekommenderas att bullernivåer begränsas (många frågetecken kvarstår kring hur fladdermöss påverkas av buller, men studier pekar på att ljudnivåer över 45 dBA kan vara negativa).

Anpassa belysning - När belysning av gångbron planeras är det alltså lämpligt att ljusföroreningar begränsas. Ljusföroreningar kan reduceras genom att ljusa material används för cykelväg och gångstråk, vilket gör det lättare att orientera sig även utan, eller med begränsad artificiell belysning. Direkt belysning av reflekterande substrat bör undvikas. Gatlyktor och annan belysning anpassas så att ljuskällan inte lyser upp områden utanför bron, och i delar där bron går i

höjd med skogen placeras ljuskällan under trädkronors höjd och ljuset riktas nedåt. Helst bör lampor med rörelsedetektor användas, för att minimera mängden onödiga ljusföroreningar. Ljusföroreningar kan eventuellt även reduceras genom att inte lysa upp området under delar av natten då de inte behövs. Ljuskällor tonas även ner så att de inte lyser upp mer, eller ett större område än vad som faktiskt behövs och ljuskällor med korta våglängder (våglängder under 540 nm och med CCT under 2700 K) undviks helst helt.

Minimera bullerstörning - Negativa bullereffekter kan minimeras genom att störande arbeten inte genomförs under den huvudsakliga fortplantningsperioden för fladdermöss (maj—augusti).

Sätt upp fladdermusholkar - I mer avskilda skogsområden med begränsade ljusföroreningar kan viss förlust av potentiella koloni- och viloplatsers kompenseras genom att fladdermusholkar sätts upp (det är dock viktigt att poängtera att fladdermusholkar aldrig kan ersätta naturliga boplatser som exempelvis hålträd, utan ska enbart ses som ett komplement). Fladdermöss är knutna till insektsrika miljöer, gärna med stor andel äldre lövträd, brynmiljöer och kantzoner och holkar placeras bäst i denna typ av miljöer.

Fladdermusholken bör sättas upp cirka 3–4 meter från marken, i ett läge där solen inte ligger på. Holken bör ha en mörk färg och ha räfflor eller insektsnät för fäste. Öppningar mellan skivor är bra för att reglera värmen. Området ska inte vara belyst nattetid och man bör se till att det är fri inflygning till ingångshålet i holken och framför ingångshålet ska luftrummet hållas fritt från grenar och annan vegetation. Rengöring bör ske årligen.

Fågelpassningar och insatser för fåglar

Nyskapa stående död ved – Skapa högstubbar och veteranisera träd, i synnerhet är stående, rötad ved mycket värdefull. Mindre hackspett (NT) har rapporterats ett par gånger vid Henriksdalsberget i Artportalen. För häckning kräver den döda lövträd och ett nytt bohål hackas ur årligen. Även större hackspett finns i området. Större hackspett hackar ur bohål både i döda och levande träd. Hackspettar skapar bohål som kan nyttjas av andra fåglar som inte själva kan skapa bohål, exempelvis stare (VU).

Sätt upp fågelholkar – För att gynna områdets fåglar, samt kompensera för förlust av häckningsmiljöer, kan fågelholkar sättas upp. Olika fågelarter kräver olika utformning av sin fågelholk och dessutom olika placeringshöjd. ”Vanlig” småfågelholk kan varieras för att passa olika fågelarter, storleken på ingångshålet och holken i övrigt varierar något storleksmässigt, men utformningen är densamma. Småfågelholkar med ingångshål omkring 3 centimeter passar exempelvis talgoxe, blåmes, entita, tallita, svartvit flugsnappare och rödstjärt. Holk med ingångshål omkring 5 centimeter passar exempelvis stare, göktyta, gråsparv, pilfink och sparvuggla. Placera småfågelholkar minst 25 meter från varandra och cirka 1,5 meter upp på stammen. Undvik söderläge i soliga områden. Stareholkar sätts upp i grupper om minst tre holkar nära varandra, 1,5–2,5 meter upp på stammen. Håll fritt framför öppningarna för enkel inflygning. Välj en modell som går att öppna för rengöring. Fågelholkarna behöver städas årligen eller vartannat år under senhösten eller vintern för att minska risken för fågelloppor. Rensa bort

gammalt bomaterial och rengör holken med såpa eller milda medel. Undvik starka kemikalier. Vid parasiter – skålla med kokande vatten. Kontrollera och laga skador innan holken sätts upp igen.

Tornseglarholkar ser annorlunda ut än vanliga fågelholkar och ser ungefär ut som en småfågelholk som satts upp horisontellt i stället för vertikalt. Sätt tornseglarholkarna minst 3 meter upp, gärna på byggnader eller på gångbron. Tornseglare är kolonihäckare, så flera holkar sätts gärna upp bredvid varandra. Det bör inte finnas träd eller buskar precis framför holken, eftersom tornseglare flyger in med hög hastighet.

Insektsanpassningar och insatser för att gynna insekter

Skapa savflöden – I området förekommer insekter knutna till savflöden; vid insektsinventeringen (ProNatura 2025) påträffades två glansbaggar, *Cryptarha undata* (NT) och *Cryptarha strigata*, som lockas till savflöden på bland annat ek. Savflöden kan skapas genom att helt enkelt skada stammar och grenar på lövträd i området, främst något grövre/äldre ekar. Savflöden kan med fördel genomföras som en värdehöjande insats exempelvis i löv/ektätare partier på Henriksdalsbergets sydsluttningar.

Skapa insektshotell – Genom att borra några hål i en grov vedklubb, stubbe eller annan vedförekomst (helst av lövträdsved) skapas fler livsmiljöer för hålllevande insekter i området. Veden bör vara placerad i varmt, soligt och vindskyddat läge. Hålen ska vara små och i varierande storlek, cirka tre-sju(-tio) mm, för att passa olika arter av exempelvis solitära bin. Insektshotellen bör placeras i närheten av pollen- och nektarkällor, exempelvis vid Henriksdalsbergets sydsluttningar.

Skapa mulmholkar av ek – I naturvärdesinventeringen (Pro Natura 2025a) framgår att värdefulla ekmiljöer, där en del ekar har mulmbildning, förekommer i en del av de naturområden som kommer att påverkas i och med utbyggnaden av bron. Om grövre ekar tas ned kan dessa användas för att skapa mulmholkar. Lämplig placering för dessa är exempelvis i ekområden på sydsidan av Svinderviken, vilka idag utgörs av ekmiljöer med höga naturvärden, men där mängden död ved är låg (motsvarande biotop 4 i ProNatura 2025). Mulmholkar kan skapas genom att binda upp mindre stycken, 1–2 meter långa, naturligt ihåliga och mulmfyllda grova ekstammar efter att träd dör. Detta görs mot levande träd, helst i soligt läge, i första hand mot medelålders- och nästan gamla ekar. Livsmiljön kan även nyskapas genom att grövre ekstammar sågas ur och fylls med lämpligt material, exempelvis en blandning av ekblad, sågspån, färdig mulm, färsk ekved och mindre stycken av brunrötad ekved. Placera större holkar (>100 liter) på varierande platser med olika sol- och fuktförhållanden, gärna upphöjda och nära ihåliga träd. Fyll på mulm vart tredje till femte år.

Skapa bibäddar – Längs Henriksdalsbergets sydbranter förekommer soliga och sandiga miljöer, och en del grävande insektsarter förekommer, bland annat svartpälsbi (NT). Planerad brosträcka kommer eventuellt att korsa delar av biotoper med denna typ av miljöer, varför det kan vara lämpligt att nyskapa denna typ av habitat på ny plats. Lämplig placering är i soliga och helst vindskyddade lägen i anslutning till blomrikare områden. På sandig mark kan

Figur 7 Brun guldbagge lockad till ett savflöde i en barkskada i ek, Nackareservatet. Mänskligt skapade savflöden fungerar lika bra som naturliga. Bild: Rikard Anderberg.

mindre sandblottor skapas (och underhållas) genom att göra markblottor. De bör anläggas under tidig vår, i mars månad i lämpliga slänter. Om ny sand tillförs skall sanden vara otvättad och utgöras av sand med kornstorlek 0,06–2 millimeter. Fyllningen kan med fördel läggas i en liten ås, kulle eller annan formation som skapar naturliga mikromiljöer. Sanden bör läggas i åtminstone >20 centimeter tjocka lager om den placeras på väldränerande underlag och upp till 50 centimeter i sämre dränerade miljöer.

2026-01-22

Figur 8 Övre raden: Genom att lämna liggande död ved och högstubbar skapas naturliga insektshotell. Genom att borra hål i veden skapas livsmiljöer för hållejvande insekter. För mulmlevande arter kan mulmholkar (till höger) sättas upp på lämplig plats. Mellanraden: välbesökt bislänt i Nackareservatet. Slänten är flack, solbelyst och utgörs av finare kornstorlekar (silt och finsand blandad med lera). Här hittades bland annat fransgökbi och svartpältsbi, båda NT. Slänten ligger i skyddat läge mot en brynmiljö, i nära anslutning till en blomrik gräsmark. I stubben till höger i bilden har små hål borrats. Nedre raden (vänster): Insektshotell från Nackareservatet. Precis som bislänten har insektshotellet placerats i solbelyst läge, i lä och i nära anslutning till en blomrik gräsmark. Nedre raden (höger): svartpältsbi på väg att gräva ett bohål i solig och sandig vägs kärning i Valsta. Notera inblandning av finare kornfraktioner. Foton: stock längst upp till vänster Karin Agstam-Norlin, övriga bilder Maya Edlund.

Referenser

Tryckta källor

Calluna 2020. Fågelinventering 2020 –Henriksdalsberget i Nacka kommun

Ekologigruppen 2017. Nackas biotopkarta

ProNatura 2013. Naturvärdesträd på Henriksdalsberget, Nacka kommun

ProNatura 2020. Naturvärdesinventering av Henriksdalsberget, Nacka kommun

ProNatura 2024 . Komplettering av naturvärdesinventering – Henriksdalsberget, Nacka kommun

ProNatura 2025a. Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald enligt Svensk standard SS 199000:2023

ProNatura 2025b. Insektsinventering vid Henriksdalsberget, Nacka kommun

Väg & Miljö 2024. Fladdermusinventering Henriksdalsbacken, Nacka kommun 2023

Digitala källor

Artportalen 2026, rapportsystem för arter. <http://www.artportalen.se/>

Lantmäteriet. Historiska kartor, digitalt kartarkiv. <https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/>

SGU. Sveriges Geologiska Undersökning, kartvisaren. <https://apps.sgu.se/kartvisare>